

EDUKACIJA ZA POSEBNE SKRBNIKE »PRISTUP DJETETU IZ PSIHOSOCIJALNE PERSPEKTIVE«

Zagreb, 6.-7. prosinca 2018.

Edukacija za pravnike iz Centra za posebno skrbništvo »Pristup djetetu iz psihosocijalne perspektive« održala se u trajanju od dva dana (14 sati), 6. i 7. prosinca 2018., u organizaciji Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, a realizirana je od strane Društva za psihološku pomoć (prof. dr. sc. Marina Ajduković) i Poliklinike za zaštitu djece Grada Zagreba (Renata Ćorić Špoljar, prof. psihologije i Mia Roje, mag. psihologije).

Ciljevi provedene edukacije bili su:

- razvijanje kompetencija posebnih skrbnika za pristup djetetu iz psihosocijalne perspektive,
- razvijanje vještina posebnih skrbnika za razgovor s djetetom,
- povećanje razumijevanja za položaj i potrebe djeteta,
- stjecanje uvida u osobne vrednote i stavove posebnih skrbnika tijekom zastupanja djeteta,
- diferencijaciju prava djeteta na izražavanje mišljenja, interesa i želja djeteta,

- upoznavanje s procedurama CZSS-a u procjenjivanju razvojnih rizika, sigurnosti i ugroženosti dobrobiti u situacijama konfliktnog razdvojenog roditeljstva,
- procjena potreba i osnaživanje posebnih skrbnika za suočavanje s radnim izazovima.

U skladu s navedenim ciljevima, teme koje su obrađivane prvog dana bile su: posebni skrbnik između prava, interesa i želja djeteta, kako razgovarati s djetetom, dijete u visokom konfliktu roditelja, emocionalno zlostavljanje djece u razvodu roditelja (1) položaj djeteta i (2) uloga i odgovornost uključenih stručnjaka. Drugog dana edukacije obrađene su sljedeće teme: procjenjivanje razvojnih rizika i sigurnosti djece, procjenjivanje ugroženosti dobrobiti djeteta u situacijama konfliktnog razdvojenog roditeljstva, djelovanje posebnih skrbnika u slučajevima povjerenja djeteta s poremećajem u ponašanju odgojnoj ustanovi te u sporovima oko roditeljske skrbi.

Edukacija je provedena u formi kraćih predavanja, radioničkog rada te rasprava kojima su pokrivena navedena tema, sudionici su dobili radne materijale (PowerPoint prezentacije s predavanja, Liste za procjenu sigurnosti, razvojnih rizika i ugroženosti psihosocijalne dobrobiti djeteta u konfliktnom razdvojenom roditeljstvu, primjere slučajeva za rad u malim grupama) i potvrđnice o sudjelovanju.

Na edukaciji je sudjelovalo ukupno 16 posebnih skrbnika, od toga 7 iz zagrebačkog sjedišta, 4 iz dislocirane jedinice Osijek, 3 iz dislocirane jedinice Rijeka te 2 iz dislocirane jedinice Split. Dvoje od njih sudjelovalo je samo na jednom od dva dana edukacije. Uz njih, na edukaciji su bili prisutni predstavnici Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku te predstavnic Centra za socijalnu skrb Zagreb.

Osim procjene zadovoljstva sudionika ključnim obilježjima odvijanja same edukacije (procesna evaluacija), u evaluacijski model uključili smo i procjenu znanja sudionika prije-nakon edukacije o temama pokrivenima u edukaciji (evaluacija ishoda).

Obilježja sudionika edukacije

Sudionici su u prosjeku imali 11 godina radnog staža, a raspon se kreće od 5 godina do 25. Većina ih je prije dolaska u Centar za posebno skrbništvo radila u odvijanju, a tek nekolicina njih u centru za socijalnu skrb, na sudu ili u ministarstvu.

Nešto više od polovice sudionika prethodno je pohađalo program stručnog usavršavanja za komunikaciju s djetetom u pravosuđu, polovica edukaciju pravosudne akademije o primjeni obiteljskog zakona, nešto manji broj sudionika pohađao je edukaciju o procesnom položaju djece u pravosuđu, dok jedan od sudionika navodi kako mu je ovo prva edukacija.

Kao najznačajniji izvor profesionalnog stresa sudionici ističu uvjete rada, specifičnije – preopterećenost predmetima, nedostatak prostora za rad, nedostatak resursa (automobili, laptopi, ormari) te nedostatak supervizije. Uz to, u značajnoj mjeri ističu obilježja klijenata – klijenti koji imaju nerealne zahtjeve, neinformiranost klijenata (ne shvaćaju ulogu posebnih skrbnika), klijenti koji su psihički bolesnici ili žive u obiteljima u kojima postoje psihički oboljele osobe te neugodni/opasni klijenti (osobito kod lišenja sposobnosti). Napominju i kako im dodatni izvor profesionalnog stresa ponekad predstavlja (ne)jasnoća profesionalne uloga, odnosno, sukob koji se javlja između zastupanja volje i interesa djeteta.

Procesna evaluacija

Svoje mišljenje o pojedinim aspektima provedbe edukacije i njegovoj kvaliteti sudionici su iznijeli odgovarajući na 5 pitanja u upitniku koji je primijenjen na samom kraju seminara. Odgovori na ta pitanja pokazuju kako su edukacija u cjelini, kao i pojedini aspekti edukacije, ocijenjeni vrlo visokim ocjenama, na skali od 1 do 5 (Tablica 1.).

Tablica 1. Procesna evaluacija edukacije

Dimenzije provedbe edukacije	M	SD	min	max
Važnost teme	4,93	0,258	4	5
Primjenjivost sadržaja u praksi	4,67	0,488	4	5
Organizacija edukacije	4,80	0,414	4	5
Sadržaj pisanog materijala	4,87	0,352	4	5
Ispunjenost Vaših očekivanja edukacijom u cjelini	4,80	0,414	4	5
Ukupno	4,81	0,097	4	5

Sudionici navode kako im se na edukaciji najviše svidio rad na konkretnim primjerima iz prakse, ali i izlaganja predavača te obrađene teme. Općenito izražavaju potrebu za više edukacija, a posebno naglašavaju korisnost i potrebu za obrađivanjem tema kroz raspravu i rad na slučajevima iz prakse te osmišljavanjem načina njihova rješavanja. Teme za koje bi htjeli da se u 2019. godini organizira edukacija su: izmjene i dopune obiteljskog zakona, rad s osobama s invaliditetom, manipulacija djece prema odraslima, a smatraju i kako bi bilo potrebno uključiti suce u ovakve edukacije.

Evaluacija ishoda

Za evaluaciju ishoda edukacije poslužili su podaci o promjeni znanja na pojedinim pitanjima vezanim uz očekivane ishode.

Na pitanja s ponuđenim odgovorima (točno i netočno) postavljenima prije početka edukacije sudionici su u velikom postotku odgovorili točno, što je prikazano u Tablici 2. Zbog izrazito visoke razine točnih odgovora, ta pitanja nisu uzeta u obzir za usporedbu znanja prije-nakon edukacije.

Tablica 2. Frekvencija točnih odgovora na pitanja s ponuđenim odgovorima

Tvrdnja	Frekvencije točnih odgovora
Pojmovi dobrobit i najbolji interes djeteta mogu se koristiti kao sinonimi.	11 (68,75%)
Pri odlučivanju, dobrobit djeteta može biti značajnija od prava djeteta, tj. pretegnuti nad pravom djeteta.	14 (87,50%)
Zadovoljiti djetetove potrebe znači postupati u skladu s djetetovim željama i mišljenjem.	15 (93,75%)
Kronološka dob djeteta važnija je od mentalne dobi za provedbu razgovora s djetetom.	16 (100,00%)
Posebni skrbnik, između ostalog, ima dužnost pitati dijete za njegove želje.	15 (93,75%)
Djeca određenih obilježja (npr. dobi, spola, razvojne faze) nisu pogođena roditeljskim konfliktom.	14 (87,50%)
Ometanje kontakta i odnosa djeteta s drugim roditeljem predstavlja rizik za emocionalno zlostavljanje (emocionalno zlostavljanje), čak i ako se ne vrši namjerno.	16 (100,00%)
Centri za socijalnu skrb trebaju prijaviti zlostavljanje, posebni skrbnici samo ispituju mišljenje i želju djeteta.	16 (100,00%)

Za odgovaranje na ta pitanja bila je potrebna niža razina znanja (prepoznavanje). Za razliku od toga, za uspješno odgovaranje na pitanja otvorenog tipa koja su uslijedila, bila je potrebna viša razina znanja (produkcija). Usporedbom rezultata sudionika na otvorenom tipu pitanja znanja prije-nakon edukacije, možemo zaključiti kako je došlo do značajnog povećanja znanja (koje je također nužno za usvajanje novih vještina i stjecanje kompetencija). Iako u odgovorima na dva od deset pitanja do značajne razlike u ispitivanju prije-nakon nije došlo, značajna razlika pokazala se u ostalih osam pitanja, kao i u ukupnom sumativnom rezultatu sudionika za pitanja

znanja otvorenog tipa. Osim što se razlika pokazala značajnom, dobivene su i vrlo visoke vrijednosti veličine učinka što pokazuje kako je naša edukacija zaista imala značajan utjecaj na promjenu u znanju sudionika. Rezultati su prikazani u Tablici 3.

Tablica 3. Statistički pokazatelji evaluacije ishoda

Pitanje	Prije edukacije	Nakon edukacije	t	d
Što podrazumijeva načelo slobode iznošenja mišljenja?	M = 0,86 SD = 0,663	M = 1,29 SD = 0,726	-2,48*	-0,91
Koje su specifičnosti mišljenja djece predškolske dobi?	M = 0,00 SD = 0,00	M = 0,71 SD = 0,726	-3,68**	-1,97
Na što treba obratiti pažnju pri razgovoru s djecom koja imaju razvojnih odstupanja?	M = 0,43 SD = 0,514	M = 0,93 SD = 0,616	-2,19*	-1,24
Ima li situacija u kojima ono što dijete iskazuje ne predstavlja njegovo autentično mišljenje, volju i želju? Ako da, navedite koje su to situacije.	M = 0,93 SD = 0,616	M = 2,00 SD = 0,784	-4,02**	-2,92
U kojim situacijama bi bilo adekvatno da autentično mišljenje, volju i želju djeteta ispituje stručnjak mentalnog zdravlja?	M = 1,00 SD = 0,784	M = 1,21 SD = 0,426	1,77	
Ako posumnjate na emocionalno zlostavljanje djeteta kojeg zastupate, iako to nije predmet na kojem radite, koji su Vaši sljedeći koraci?	M = 1,21 SD = 0,699	M = 1,43 SD = 0,756	-1,00	
Navedite 3 primjera promjenjivih osobina roditelja, a koje predstavljaju rizik za razvoj djeteta.	M = 1,14 SD = 0,770	M = 2,71 SD = 0,469	-9,10**	-2,69
Navedite 3 prijetnje sigurnosti/znakova opasnosti po život djeteta.	M = 1,86 SD = 0,864	M = 2,43 SD = 0,646	-2,28*	-1,07
Navedite obilježja visokokonfliktnih razvoda.	M = 1,50 SD = 0,650	M = 2,86 SD = 0,363	-8,02**	-4,75
Navedite 3 obilježja manipulativnih roditeljskih ponašanja.	M = 1,21 SD = 0,579	M = 2,86 SD = 0,363	-8,25**	-6,65
Ukupno	M = 10,14 SD = 2,983	M = 18,43 SD = 2,623	-13,10**	-1,09

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Legenda: t = vrijednost t-testa za male zavisne uzorke; d = Cohenov d (veličina učinka)

Preporuke

S obzirom na to kako sudionici izražavaju zadovoljstvo provedenom edukacijom te istaknutu potrebu za dodatnim edukacijama, svakako bi to bilo dobro i realizirati, prvenstveno na teme za koje su sami naveli (izmjene i dopune obiteljskog zakona, rad s osobama s invaliditetom, manipulacija djece prema odraslima). S obzirom na povratne informacije sudionika, na edukacijama se potrebno u nešto većoj mjeri koncentrirati na radionički tip rada na konkretnim slučajevima iz prakse. Također, uzevši u obzir naglašavanje potrebe posebnih skrbnika za rad na konkretnim (i vlastitim) slučajevima iz prakse i smjernicama za njihovo rješavanje, svakako bi trebalo osigurati prostor za uspostavu što bolje unutarsektorske i međusektorske suradnje te uvođenje metode supervizije u cilju što bolje zaštite interesa i dobrobiti djece, tim više što posebni skrbnici ističu rad sa zahtjevnim klijentima kao jedan od izvora svog profesionalnog stresa.

U daljnjem razvoju Centra za posebno skrbništvo potrebno je sustavno raditi na poboljšanju radnih uvjeta koje posebni skrbnici također ističu kao izvore profesionalnog stresa – preopterećenost posebnih skrbnika, neadekvatnost prostora i resursa.

Može se zaključiti kako je dvodnevna edukacija za ukupno 16 posebnih skrbnika provedena kvalitetno i učinkovito, kako na procesnoj razini, tako i na razini postignutih željenih ishoda (povećanog znanja, vještina i kompetencija posebnih skrbnika u pristupu djetetu iz psihosocijalne perspektive). Značajni doprinos kvaliteti i dobrom ishodu ove edukacije dali su djelatnici Centra za posebno skrbništvo i djelatnici triju CZSS-a koji su unaprijed priredili konkretne slučajeve koje su željeli analizirati pod vidom bolje suradnje u zaštiti interesa i dobrobiti djece. Također, na konceptualizaciji i provedbi programa sudjelovali su Marina Dumančić, socijalna radnica i Marija Turalija, pravica, iz Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu te ravnateljica Centra za posebno skrbništvo, Nela Bodrožić-Selak, što je dodatno pridonijelo usklađenosti programa s potrebama posebnih skrbnika. Ovakav način priprema edukativnih seminara također je za preporuku.

Priredile:
Marina Ajduković
Petra Kožljan

*Međunarodna licenca / International License:
Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0.*